

2 Mayıs 2003

TMMOB, Bingöl Depremi Değerlendirdi

1 Mayıs 2003 günü saat 03.27'de Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü verilerine göre; Bingöl'ün Kuzey Batısında ve kente yaklaşık 15 km uzaklıkta, 10 km derinlikte 6.4 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Deprem Doğu Anadolu Fay zonunda oluşmuştur ve orta büyüklükte bir depremdir.

Bu orta büyüklükteki deprem yine can kaybına neden olmuştur. Doğal bir afet yine felakete dönüşmüştür. Çeltiklisuyu Yatılı İlköğretim Okulunda çocuklarımızın hayatlarını kaybetmesi bu depremin en dramatik yanını oluşturmaktadır. Normal bir kentleşme ve yapı güvenliğinde, bu büyüklükteki depremin bu kadar yıkıcı olmaması gerekmekteydi. Bir kez daha anımsatmakta yarar görüyoruz: bilim ve mühendislik, yapıları, çok daha şiddetli depremlerde can ve mal kayıplarına neden olmayacak şekilde tasarlayacak ve yapacak düzeye erişmiştir. Sorun, bu yeteneğin halkın can güvenliğini sağlayacak şekilde kullanılmasını sağlayacak politikaların eksikliğinde yatmaktadır.

Depremden hemen sonra, TMMOB ve Odaları deprem bölgesinde incelemelere başlamışlardır. 1 Mayıs günü İnşaat Mühendisleri, Jeoloji Mühendisleri Odalarımızdan ve Diyarbakır İl Koordinasyon Kurulundan yöneticilerimiz Bingöl'e ulaşmışlardır. Bugün TMMOB 2. Başkanı Oğuz Gündoğdu de deprem bölgesinde olacaktır. Ayrıca, İnşaat Mühendisleri Odamız bölgeye laboratuvar cihazları ile teknik sorumlularını da, yapım hatalarını saptamak üzere Bingöl'e göndermiştir.

Yapılan ilk saptamalarda hasarlı binaların teknik şartlardan uzak yapıldığı belirlenmiştir. Bu ilk incelemenin sonuçları ekte sunduğumuz raporda yer almaktadır.

Bir yıl önce Sultandağı (Afyon) depreminde sonra yaptığımız açıklamada, "6 büyüklüğündeki bir deprem Türkiye'nin herhangi bir yerinde herhangi bir zamanda olabilecek bir depremdir. Türkiye'nin olağan bir doğa olayında can kaybına uğraması yine maddi hasarların söz konusu olması henüz deprem gerçeğinin tam olarak kavranmadığını göstermektedir. Her seferinde yapılaşmaya uygun olmayan alanlardaki plansız gelişmeler, projersiz ve denetimsiz yapılaşmalar, doğal afetlerin felaketlere dönüşmesine yol açmaktadır" görüşünü dile getirmiştir. Ne acıdır ki, bugün bu sözlere eklenecek çok az şey bulunmaktadır. Bilim insanlarımız ve üyelerimiz son aylarda Doğu Anadolu'ya dikkat çekmişlerdir. Jeoloji Mühendisleri Odamız 2002 Eylülünde Bingöl'de yaptığı Deprem ve Kentleşme Sempozyumunda, bu bölgedeki riske dikkat çekmiştir.

Üzülerek belirtmek istiyoruz ki, geçen iktidar döneminde olduğu gibi bu iktidar döneminde de ülkemizin deprem riskinin büyüklüğüyle orantılı politikalar ve programlar geliştirilmemiştir ve geliştirilmesi yönünde de bir irade görülmemektedir. Bundan önceki iktidar büyük iddialarla Yapı Denetimi Yasasını çıkarmakla yetinmiştir. Bingöl'ün 1. derecede deprem bölgesinde olmasına karşın (aynen son depremlerin olduğu Tunceli, Çankırı, Afyon gibi) Yasa kapsamının dışında tutulması, aslında yasanın denetimi etkinleştirmekle ilgisinin olmadığını ve sadece bir kamu hizmetinin özelleştirilmesini sağladığını bir kez daha yinelemek durumundayız. Kaldı ki, son depremlerde gündeme gelen kamu yapılarının hasara uğraması konusunda da, kamu yapılarının Yapı Denetim Yasası kapsamında olmadığını da anımsatmakta yarar vardır.

Şimdiki İktidar Partisinin de, ne Seçim Beyannamesinde ne de Acil Eylem Planında deprem ve doğal afet sözcükleri yer almamaktadır. 58. Hükümet Programında konu "Deprem, sel, yangın, toprak kayması gibi doğal afetler ... sonucunda ülkemiz büyük oranda can ve mal kaybına uğramaktadır. Bu kayıpların asgariye indirilmesi için her türlü tedbir alınacaktır"

şeklinde yer almakta, 59. Hükümet Programında ise "doğal afetlere karşı uygun tedbirler alınacaktır" denilmektedir. Özetle, konu geçirilmiştir.

Oysa, bilim insanlarının, mühendislerin, Ulusal Deprem Konseyinin bu konuya ilişkin ayrıntılı raporları bulunmaktadır. Topraklarımızın %98'i önemli deprem riski taşımaktadır. Buna karşın varolan yapılarımızın büyük bir kısmı, olması gereken denetimden nasibini almadan üretilmiştir. Gerek 3194 sayılı İmar Yasası'nda varolan denetim anlayışı, gerekse 4708 sayılı Yasa kapsamında 19 ilde uygulamaya konan Yapı Denetimi Yasası, yapılarımızın denetlenebilir olmasını sağlayacak argümanlardan yoksundur.

Yapı denetimi ile ilgili bir sistemden söz etmek ise mümkün değildir. Bir kez daha görülmüştür ki, mühendislik tekniğine uygun yapılar en ufak bir hasara uğramazken diğer yapılar yerle bir olmuştur. Yapı üretiminde uygulanması ve uyulması zorunlu yapı standartları geliştirilerek, yapı denetimine esas olacak ölçütler oluşturulmalıdır.

Yapı üretim süreci bölgesel ve kentsel planlamadan başlayan, projelendirme ile devam eden, yapımı ve denetimi de kapsayan bir süreçtir. Bu süreçte bütün mühendislik ve mimarlık disiplinlerinin ortak çalışması gerektiği halde bunun başarısız olduğu ortadadır. Ülkemizdeki yasal düzenlemeler böylesine bir sürece elverişli değildir. Yapı üretim sürecinin temel bileşenlerinden denetim sürecinin kamusal bir perspektifle ele alınmadığında amacına ulaşamayacağı da açıktır.

Mevcut sistem her türlü çağdaş yapılanmayı dışlamaktadır. Yapı Denetim Yasasına göre denetçilik belgeleri, TMMOB ve Odalar dışlanarak Bakanlık tarafından verilmektedir. Kamuda çalışanlar ise Oda üyesi olmak zorunda dahi değildir. Bu anlamda denetim yapan mühendislerin mesleki yeterliliklerini ve denetim etkinliklerini denetleyecek merci dahi bulunmamaktadır. Ayrıca, Bingöl Bayındırlık ve İskan Müdürlüğünde 26 mühendis, mimar, şehir plancısı kadrosuna karşın sadece 11 eleman çalışmaktadır.

TMMOB'nin, daha önce de kamu oyuna duyurduğu önerilerini bir kez daha yinelemek istiyoruz. Öncelikle yapı stokunun depreme dayanıklılığının belirlenmesi, depremsellik açısından irdelenerek güçlendirme politikalarının oluşturulması ve gerekli görülen güçlendirme ya da yıkım çalışmalarının yapılması en öncelikli uygulama olmalıdır. Tüm deprem bölgelerindeki depreme dayanımı yetersiz yapıların takviyeleri için gerekli finansman-yapım-denetim politikaları oluşturulmalıdır. Bu alandaki gerekli eğitim standartları belirlenerek, ilgili kurumlar aracılığıyla eğitim programları tasarlanmalıdır. Eğitimler sonucunda çeşitli düzeylerde belgelendirilmiş mühendis ve mimarların ülkedeki yapı stokunu depreme dayanıklı hale getirecek hizmetler üretmesi sağlanmalıdır.

Bu konuda bir noktaya daha değinmek istiyoruz: son günlerde yeni bir imar affından söz edilmektedir. İmar aflarının nelere mal olduğunu daha önce yeterince belirttiğimiz kanısındayız. Depremlerde can ve mal kayıplarının bu kadar yüksek olmasında imar aflarının birincil derecede önemli olduğu artık biliniyor olması gerekir. Bütçenin nakit ihtiyaçları halkımızın can güvenliği riske atılarak çözümlenemez.

Tüm gözlemlerimizi değerlendirdiğimizde, sosyal devletten ve toplum yararı ilkesinden vazgeçilmesinin sonuçlarının her alanda olduğu gibi Bingöl depreminde de karşımıza çıktığını söyleyebiliriz.

Her depremden sonra olduğu gibi, bu kez de üzgünüz. Bu kez de isyan içindeyiz. Ülkemizdeki deprem gerçeğini görmek, halkımızın doğal afetler karşısında çaresiz kalmamasını sağlayacak önlemlerin alınması için daha kaç bin kişinin ölmesi gerekiyor? Daha kaç bin çocuğumuzu yitirmemiz gerekiyor?

İktidarı sorumluluğunun gereğini yerine getirmeye çağırıyoruz.

Kaya GÜVENÇ
Yönetim Kurulu Başkanı